

יום הזכרון לשואה ולגבורה

חפצים

הנער פטר גינץ, עורך "זוהר", עיתון נוער בגיטו טרזינשטאט כתב ב- 1944 את הדברים הבאים:

"כפי שרובנו יודעים, חפץ, לעולם ובשום נסיבות אינו יכול להכיל חיים. רק חפץ המצוי בקשר מתמיד עם בני האדם יכול להשתנות, מכח היותו חלק מחיי אותם אנשים. רק לחפץ שכזה ניתן יהיה להתייחס כבעל רוח חיים".

פרימו לוי, ניצול מחנה אושוויץ, כתב בספרו "הזהו אדם":

"אני יודע שלא בנקל ניתן להבין את דברי, וטוב שכן. ינסה נא, אפוא, כל אחד להרהר כמה ערך להרגלי היום יום הקטנים של כל אדם וכמה משמעות יש להם: לחפצים רבים שיש אפילו בידי פושט יד עני שבקרן הרחוב: ממחטה, מכתב ישן, תמונה של אדם יקר. דברים מעין אלה הם חלק מישותינו, כמעט כמו איבר מאיברי גופנו. שווה בנפשכם אדם שניטל ממנו ביתו, הרגליו, בגדיו, הורחק מיקריו, הכל כל מה שהיה לו: אדם כזה לא יהיה אלא קליפה ריקה, לא נותר לו דבר, הוא אומלל וחסר אונים. לא נותר לו כבוד עצמי. הוא לא יכול להבחין עוד בין טוב ורע. משום כך בקלות יתרה מי שאיבד הכל, גם אישיותו ניטלת ממנו בקלות יתרה. הוא הופך ליצור נחות ביותר שקל להחליט להמיתו בלי מחשבה תחילה. ליצור כזה אין להתייחס כאל בן - אדם".

- מה התפקיד של חפצים בחיי האדם?
- צפו בעדותו של אליעזר אילון ודונו בשאלות הבאות:

https://www.youtube.com/watch?v=mp8n_D8vchg&feature=youtu.be

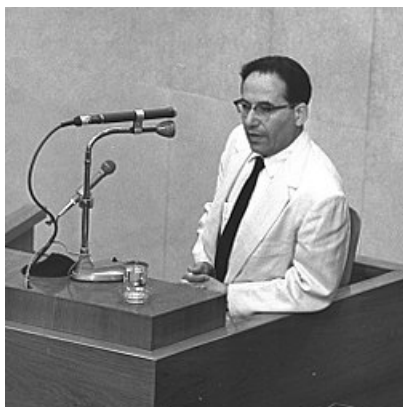
1. מדוע לא רצה אליעזר להיפרד מאמו?
2. מדוע העניקה האם לאליעזר את הספל?
3. מדוע לדעתכם שמר אליעזר על הספל לאורך כל השנים?

בבקשה לקרוא את הטקסטים על חפצים של ילדים בשואה, ולדון בכיתה על השאלות הבאות:

<http://education.yadvashem.org/yod/stuff.asp#tab2>

1. אילו תפקידים ומשמעויות היו לחפצים השונים?
2. האם החפצים שמרו על תפקידם המקורי?
3. איך סיפור החפצים משקף את סיפורה של המשפחה בשואה?
4. כיצד החפץ משקף את היחיד והיחד בשואה?

יחיאל די-נור (1909-2001) היה סופר ישראלי יליד פולין, ניצול מחנות ההשמדה הנאציים, שכתב על השואה ביידיש ובעברית. די-נור נודע בשם העט "ק. צטניק". (מבוטא: "קֶצְטִנִּיק", מושג שפירושו "אסיר במחנה ריכוז") ושימש כעד במשפט אייכמן.

כשנשאל די-נור במשפט אייכמן על ידי התובע למה הוא חוסה תחת שם-עט ענה:

"אין זה שם ספרותי. אינני רואה את עצמי כסופר הכותב דברי ספרות. זו כרוניקה מתוך הפִּלְנֶטָה אושוויץ. הייתי שם בערך שנתיים. אין הזמן שם כפי שהוא כאן, על-פני כדור הארץ. כל שבר רגע הולך שם על גלגל זמן אחר. ולתושבי פִּלְנֶטָה זו לא היו שְׁמוֹת. לא היו להם הורים ולא היו להם ילדים. הם לא לבשו כדרך שלובשים כאן. הם לא נולדו שם ולא הולידו... הם לא חיו לפי החוקים של העולם כאן ולא מתו. השם שלהם היה המספר ק. צטניק."

"השיבו"

השיבו לי לו רק שערה אחת בִּזְדָּה מִתְּלִילִי אֲחוֹתִי הַזְּהוּבִים!

השיבו לי נעל אחת מנעלי אבא;

גִּלְגַּל שְׁבוּר אֶחָד מִן הַגִּלְגָּלוֹת שֶׁל אָחִי הַקָּטָן

וְאַבְקִיק אֶחָד שָׁנַח עַל גֵּב אִמִּי ... "

מתוך: השעון, ק.צטניק, 2000

1. מדוע דינור מבקש כל כך ששיבו לו דברים לכאורה פְּעוּטִי עֵרֶךְ?

2. מדוע הוא מוכן להסתפק אפילו ב"אבקיך אחד שנח על גב אמי?"

מן המילון:

חֶפֶץ:

1. עֶצֶם מוֹחֵשׁ, דבר דומם אשר לרוב שייך או קשור לאדם, ואפשר לטלטל אותו ממקום למקום.
חפצים (גם: חפצים אישיים) דברים שאדם לוקח לדרך, מטען, משא; דברים שיש לאדם בזמן מסוים, שהוא נושא אותם עימו.
2. רצון או חֶשֶׁק (למשהו), משאלה; עניין של מישהו בדבר, בדרך כלל מפני שיש לו ערך בעיניו או מפני שיש לו שימוש העשוי להביא תועלת.

שם עט – pen name

עד – witness

תובע – prosecutor

חוסה – hiding

כפי – כמו

תלתלים – curls

גלגליות – roller skates

אבקיך – גרגר אבק

A speck of dust

לכאורה – seemingly

פְּעוּט עֵרֶךְ – עם ערך קטן מאוד

עצם – object

מוחש – material

דומם – inanimate

לטלטל – to carry

משא, לשאת – to transport

חשק – desire, urge

תועלת – use

תמצית המילון העברי השימושי לדורות האחרונים - צבי עצמון

רַכָּבָה, סִבּוֹן, גֶּז, מַחְנָה,

מִיִּין קִינֵד, מִיִּין קִינֵד

טרקטורים – רוני סומק

הַבָּנִים שֶׁל דּוֹקְטוֹר מְנַגֵּלָה מוֹכְרִים טְרַקְטוֹרִים

בְּדֶרֶךְ שֶׁבִּין מִינְכֵן לִשְׁטוּטְגֶרְט.

מִי שִׁיקְנָה אוֹתָם יַחֲרֹשׁ אֶת הָאֲדָמָה,

יִשְׁקָה עֵץ,

יַצְבֵּעַ בְּאֲדוֹם אֶת רַעְפֵי הַבֵּית

וּבִפְסִטִיבֵל הַבִּירָה יִרְאֶה אֶיךָ תַזְמֶרֶת הַמַּסְבָּאָה

מוֹצֵצֶת עַל הַרְחָבָה כְּחִילִי בְּדִיל בְּחִלוֹן רֶאָוָה.

בַּמֶּכּוֹן הַיִּפִּי שֶׁל הַהִיסְטוֹרְיָה יוֹדְעִים לִסְרֵק בְּלוֹרִית

אֶפִּילוֹ בְּשַׁעֲרָה שֶׁל

מִפְלָצָה.

אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד בכורסה ומעיינת בספר אפור / מאיר ויזלטיר

armchair – כורסה

to read, to – לעיין, מעיינת –
consider

to page – מדפדפת –
through, browse

ugly – מכוער, מכוערים

reading glasses – משקפיים

bald – קרח

moustache – שפם

היא מדפדפת, דוידים ערמים

רצים ערמים ורזים כל-כך,

וגם דודות עם הטוסיק בחוץ

ואנשים בפז'מות כמו בתיאטרון

ומגני-דוד מבד.

וכלם כל-כך מכערים ורזים,

ועינים גדולות כמו לעופות.

זה נורא משנה וכל-כך אפר. ואילנה יש לה עפרונות

אדמים

וכחלים וירקים וצהבים וירדים.

אז היא הולכת לחדר שלה

ומביאה את כל העפרונות היפים

ומצירת בחשק גדול

לכלם משקפים ופרצופים מצחיקים.

וביחוד לילד הקרם הרזה

היא עושה לו שפם ענקי אדם קזה

ובסוף השפם עומדת צפור.

שיר הפרטיזנים /הירש גליק תרגום/נוסח עברי: אברהם שלונסקי

שנת כתיבה: יידיש – 1943 עברית – 1945 הלחנה - 1937

to hide – להסתיר	עננה – cloud
to long for – להיכסף	מצעד – parade, march
to thunder – להרעים	
rear, hindpart – ירכתיים	כפור – frost
pain – מכאוב, מכאובות	ייסורים – suffering
drop – טיפה	to flow – ניגרה, להנגר
to bear fruit – להניב	courage – גבורה
dawn – עמוד השחר	יהל – will illuminate
bitter enemy – צורר	to pass – לחלוף
to be late – יאחר, לאחר	generation – דור
lead – עופרת	bird free, sparrow – ציפור דרור
open space – מרחב	Naam name of a pistol, – נאגאנים
used by the Partisans to designate all pistols	

אל נא תאמר: הנה דרכי האחרונה,
את אור היום הסתירו שמי העננה.
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

מארץ התמר עד ירכתי כפורים
אנחנו פה במכאובות וייסורים
ובאשר טפת דמנו שם נגרה
הלא ינוב עוד עז רוחנו בגבורה.

עמוד השחר על יומנו אור יהל.
עם הצורך יחלף תמולנו כמו צל.
אך אם חלילה יאחר לבוא האור
כמו סיסמה יהא השיר מדור לדור.

בכתב הדם והעופרת הוא נכתב;
הוא לא שירת צפור הדרור והמרחב,
כי בין קירות נופלים שרוהו כל העם,
יחדיו שרוהו ונאגאנים בידם.

על כן אל נא תאמר: דרכי האחרונה
את אור היום הסתירו שמי העננה.
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=162>

שיחה עם פרופסור חנה יבלונקה, אוניברסיטת בן גוריון

<https://www.youtube.com/watch?v=sdJPO7MPfd4>

שלושה דברים שלא ידעתם על התקווה

https://web.nli.org.il/sites/NLIS/he/Education/Pages/itemPage.aspx?ItemID=NNL03_EDUSP4586

<https://www.youtube.com/watch?v=urHB85HO7-E>

שלושה דברים שאולי לא ידעתם על ההמנון הלאומי שלנו:

- עותק נדיר של "התקווה" בכתב ידו של נפתלי הרץ אימבר, משנת 1908.
- ספר שירים קטנטן ובו תשעת הבתים המקוריים של "התקווה" משנת 1911.
- הקלטה של ניצולי מחנה ברגן-בלזן שרים את מילות "התקווה" עם שחרור המחנה.

<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=438#versions>

<https://www.youtube.com/watch?v=OQe5HZ5RIs>

לקריאה נוספת:

<http://www.zeevgalili.com/2008/05/693>

